

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

III. An corpora cælestia sint liquida & mollia; vel solida & dura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

cenſeo materiam primam omnium celorum (Empyreo dempto de quo poſtea dicam) eſſe eiſdem ſpeciei cum ſublunariis. Mitto ſententiam hanc ab omnibus antiquis Philoſophis dempto Ariſtotele fuiſſe traditam, vt videre eſt apud Conimbricenſes 1. de celo cap. 2. quaſt. 6. art. 1. Et in hac re Ariſtoteleſis ſententia flocci habenda eſt, errauit enim turpiter in hac materia exiſtimans celos à parte antea, & à parte poſt fuiſſe ab æterno creatos, & eſſe naturam ſua incorruptibiles, & æternos, ideò finxit eſſe quintam quandam ſubſtantiam valde ſemotam à reliquis alijs. Qui plura Patrum teſtimonia de hac re videre velit, adeat P. Tannerum diſputatione 6. quaſtione 2. dubio 4. vbi innumera adducit, quibus Patres innuunt ex materia elementalī celos ſtellaros procreatos fuiſſe. Mihi ſufficiat referre ſententiam Noſtri Molina 1. part. tract. de opere ſex dierum quaſt. 5. vbi dicit, ſe docuiſſe in Philoſophia, cum nondum ſcripturam ſacram ſuis momentis æſtimaret materiam cæleſtem ſpecie diſtingui à ſublunari, nunc verò oppoſitam defendere, eo quod ex ſcriptura ſacra (cuius authoritas cæteris omnibus præferenda eſt) aperte colligi videatur materiam celorum (ſi Empyreum excipiat) conuenire in ſpecie cum materia rerum ſublunarium.

13 Dixi ſuprà teſtimonijs Patrum probari celos ſtellaros ex elementalī materia fuiſſe productos, vt Empyreum exciperem, quia creationem huius nullum præceſſit elementum, ex cuius materia fieri poſſet, iuxta illud: *In principio creauit Deus celum & terram*, quod de celo Empyreō neceſſario intelligendum eſt. Ex hoc capite liberior datur opinandi facultas circa materiam cæli empyrei, & ita aſſeruit Molina probabiliter dici poſſe illius materiam ſpecie diſtingui à materia aliorum celorum corporumque ſublunarium. Mea ſententia eſt nihil poſſe in hac re ratione naturali demonſtrari, de qua non philoſophando, ſed tantum diuinando loqui poſſumus, ideò illi penitus ſuperſedeo. Venio iam ad aliam quaſtionem de celorum incorruptibilitate.

14 Celos natura ſua eſſe corruptibiles dempto Ariſtotele docuere Philoſophi omnes. Eandemque ſententiam nonnulli ex Patribus videntur fuiſſe amplexi, eo fundamento ducti, quod ex elementalī materia fuerint procreati. Idem iudicare videntur Magiſter in 2. diſtinct. 14. & Carthus. in 1. diſtinct. 14. q. 7. & expreſſe docent Cathar. in epiſt. ad Hebr. 1. & in 2. Petri 3. Hieronymus Magius lib. de exiſtentia mundi, Valeſius lib. de Philoſophia ſacra cap. 89. Pater Alphonſus Salm. tom. 1. Proleg. vltimò in 2. Petri 3. diſputatione 4. & Pater Martinus del Rio cap. 1. Genef. & Pater Euſebius Nieremberg. lib. 6. de ſtellarum vita cap. 13. Subſcribunt ſerè omnes Mathematici huius temporis, qui tenaciter defendunt cælum fluidum eſſe, & diuiſibile, ex eo quo illius corruptibilitatem deducunt. Secundò, quia exiſtimant noua phenomena, quæ diuerſis temporibus in celo apparere, & quaſdam maculas, quæ in ipſo Solis diſco non rarò videntur, non poſſe ſine celorum corruptibilitate explicari.

15 Celos eſſe ingenerabiles, & incorruptibiles docuit Ariſtoteles lib. de celo cap. 3. & lib. 2. capit. 1. Philoſophum ex ſanctis Patribus ſequenti ſunt Dionyſius apud ſanctum Thomam infra citandum, & Gregorius Nyſſenus lib. de hominis opificio cap. 1. ex Scholaſticis S. Thom. 1. part. quaſt. 66. art. 2. & in 2. diſt. 14. quaſt. 2. Albertus Magnus part. 1. de quatuor coram quaſt. 4. art. 1. Bonauent. in 2. diſt. 14. art. 1. quaſt. 1. & 2. Pater Molina 1. part. q. 9. art. 2. diſput. 3. PP. Conimbricenſes lib. 1. de celo. c. 3. Pater Hurtadus diſp. 1. ſect. 5. & ſerè omnes Philoſophi, Theologi, atque Scripturæ interpretes.

16 Nullius ſententiæ rationibus conuincor, quas omnes breuiter attingam, & infringam. Arguunt Patroni primæ ſententiæ. Cæli facti ſunt ex materia elementalī: ergo habent materiam alijs formæ capacem: ergo poterunt corrumpi alia forma adueniente materiæ, ex his quas poſteſt recipere. Do antecedens, concedo priorem conſequentiam, & poſterioſem nego. Sæpè enim dixi incorruptibilitatem totius poſſe prouenire ex forma inamiſſibiliter informante materiā, à qua per aduentum alijs formæ non poterit expelli, etiam ſi materia quatenus eſt ex ſe, capax ſit recipiendi aliam formam, quia illam abſolutè non poterit recipere ratione formæ qua inamiſſibiliter informatur, ſicuti humanitas Chriſti vnita Verbo, etiam ſi ex natura ſua vnione ſecluſa capax ſit peccandi, impeccabilis efficitur ratione vnionis in ſenſu diuiſo,

& in ſenſu compoſito, quia vnitur Verbo vnione quadam inamiſſibili.

Arguunt ſecundò: corpora cæleſtia ſunt fluida, & diuiſibilia: ergo corruptibilia. Do antecedens, & nego conſequentiam, ſtatui enim num. 2. non omnem diuiſionem parere corruptionem partis diuiſe vt videre eſt in materia prima.

Arguunt tertio Mathematici, non poſſe defendi Phænomena, quæ in cælis apparuerunt, ſi cæli corruptibiles non ſunt. Reſpondeo ſat benè omnia Phænomena explicari ſi cæli fluidi ſint, etiam ſi incorruptibiles exiſtant, vt conſtat ex dicendis Punct. 3. an verò ex illis inferatur celos fluidos eſſe, ibidem inquiram.

Neque grauioris momenti ſunt fundamenta ſententiæ propugnantis incorruptibilitatem celorum. Præcipuū argumentum deſumitur experientia, qua comperitur eſſe omnia cæleſtia corpora mirabili conſtantia per tot ſæcula permanſiſſe, quod ſine ipſorum corporum incorruptibilitate accidere non potuiſſet. Si enim Lunæ globus diſſolui poſſet, iam acrimonia ignis eſſet expertus, & ab eo ſuſſet abſumptus. Profeſſò hanc eandem conſtantiam minor ego in elementis, præcipuè in aëre, in quo poſt tot ſæcula nullam ipſius iacturam experti fumus, etiam ſi natura ſua corruptibilis ſit, nonnullaque patitur, illico enim mutua reſactione ea reſarcit, & tantundem materiæ vicine elementi appropriat, quantum ipſi aëri contrarium attraherat elementum. Similem luſtam quiſque poterit admittere inter globum lunæ, & ignem huic attiguum, cui nulla experientia reſragabitur. Neque neceſſum eſt leuiſſimam iacturam etiam illico reſarciendam in Luna admittere, poſteſt enim dici Lunam protegi partibus globi, cui aſſidet, quæ prius cum igne pugnam experiuntur, & cum nunquam omnes ignis alumpſerit, non poſteſt Lunam remotiorem lædere, & multo minus alia corpora cæleſtia luna remotiora. Adde nulla experientia poſſe probari nullam lunæ portiunculam deperdi, quia ſi de facto ita accideret, nullo inſtrumento Mathematici beneficio poſſet in corpore adeò vaſto notari.

In re ratione naturali deſtitutà eo cum Doctõribus, qui aſſerunt celos eſſe incorruptibiles, quia illorum authoritas maioris mihi ponderis eſt, & quia de eorum mente dubitare non licet: de mente autem illorum, qui videntur aſſerere celos eſſe corruptibiles non levis poſteſt eſſe dubitatio, multi enim hoc loquendi modo tantum ſignificant celos poſſe à Deo corrumpi, quod non negamus, in quo tantum Damasc. lib. 2. fidei Orthodox. c. 3. & alij multi Patres aſſerunt nulli entitati, eſſi Angelus comprehendatur, naturā ſuā, ſed Dei gratia incorruptibilitatē conuenire. Idē loquēdi modus reperitur in 6. Concil. Generali actione 11. vbi dicitur Angelos non eſſe immortales per naturam, ſed per gratiam: quia videlicet ex ſe poſſunt non exiſtere, nec niſi Dei creatis beneficio eſſe habent. Noſtra verò quaſtio non procedit de incorruptibilitate celorum reſpectu omnipotentie diuinæ, à qua certum eſt poſſe corrumpi, & deſtrui, ſed reſpectu cauſarum naturalium, à nulla quarū cæli poſſunt corrumpi, ideò illos abſolutè incorruptibiles vocamus. Adde totū fundamentum pluſiū Doctõrum aſſerentiū celos eſſe corruptibiles tantum deſumi ex eo, quod ſueneint procreati ex materia elementalī, quod nullius roboris eſt, potuit enim ex eadem materiā, qua modo totum corruptibile cum hac forma componitur, totum aliud incorruptibile cum alia forma inamiſſibiliter informante conſtitui.

Hic nonnulli diſputant an cæli corrumpendi ſint à Deo in extremo die, quæ difficultas diſſoluenda eſt ex ſacris litteris, & non ratione aliqua naturali, ideò illam ſacra Scripturæ interpretibus integram relinquo. Lege ſi placet Tanner. & Conimbr. ſuprà, apud quos Patrum ſententias de hac re inuenies.

PUNCTVM III.

An corpora cæleſtia ſint liquida, & mollia, vel ſolida, & dura.

S. I.

Propoſita quaſtione varia ſententia referuntur.

Difficultas non eſt de celo aëreo, quod experientia conſtat fluidum eſſe, nec de celo Empyreō, quod non

non solum loco, sed naturae dignitate reliquos alios caelos exsuperat, quodque ab omnibus Doctores immobilis, & solidum constituitur, quia beatorum curia, & quasi theatrum est ad recipienda distinctis sedibus beatorum corpora destinatum, & ob hanc rationem communiter creditur versus partem superiorem esse quadratum, quod nonnulli significari volunt illo Apoc. c. 21. *Civitas in quadra posita est.* Procedit ergo praedicta difficultas de caelo stellato siue hoc unum sit, siue multiplex, nec ideo incidit cum illa, quam exagitemus de caelorum incorruptibilitate, quia siue caelum sit fluidum, siue solidum, ex his differentiis non illi corruptibilitas, aut incorruptibilitas repugnat; quod debuerant advertere nonnulli, ne distinctas, & disparatas quaestiones involuerent, & totam disputationis materiam confunderent.

Prima sententia docet caelum omne sydereum tam stellarum errantium, quam inerrantium solidum esse, in hanc conspirant ferè omnes antiqui Scholastici, & Scripturae interpretes Aristotelem sequuti lib. 2. de caelo à text. 43. vsque ad 52. Ex Philosophis antiquis Iosephus lib. 1. antiquitatum cap. 1. Philo. lib. 1. de gigantibus. Idem ex Moysi & Platonis sententia docet Eusebius de preparat. Evangelica lib. 11. cap. 16. Ex Patribus referuntur pro hac sententia Basiliius Homilia 3. Hexameron, & Ambros. Basilium sequutus lib. 2. Hexameron Homil. 2. Verumtamen hi Patres multum fauent sententiae, quae caelos liquidos esse affirmat. Clarius videntur sententiam hanc tradidisse Clemens Papa lib. recognitionum cap. 9. Origenes homilia 1. in Genesim. Alij quàm plures Patres pro hac sententia referuntur à Nostro Tannero tract. 1. disputatione 6. quaestione 3. dubio 2. quos omitto, quia si illorum verba attentè expendantur nihil praedictae sententiae fauere competent erit. Ne tamen videar hanc gratis dixisse referam Chrysostomi verba adducta à Tannero pro hac sententia ex Catena Lipomani sect. 4. *Precepto Domini productum est firmamentum, separationem aquarum faciens, quod valeat alias sub se continere, alias verò in conexu suo ferre.* Quibus verbis nihil de caelorum soliditate ait Chrysostomus, sed illam vult inferre Tannerus ex eo, quod caelum aquas ferat, quas ferre non posset si fluidum esset. Sed hæc illatio nulla est, ut ostendat num. 10. ubi probabo soliditatem caeli non inferri ex eo quod supra se aquas contineat. Neque ad rem magis faciunt Sinaiæ verba pro eadem sententia adducta à Tannero ex commentariis Hexameron lib. 1. *Qui enim ex aquis formavit caelum, & super aquas suspendit terram, poterat & sine aqua indissolubile custodire firmamentum, etiam ex igne Solis.* In quibus verbis nihil inuenies, quod caeli soliditatem innuat, quod enim firmatum, & indissolubile dicatur, illius tantum incorruptibilitatem, aut perpetuitatem, seu diuturnam durationem potest indicare. Hæc dixerim, ne Patrum ingens manus, quæ pro hac sententia adducitur, te sine longo examine ab opposita sententia terreat, vix enim vnum vel alterum inuenies, qui clarè & aperte sententiam hanc tradiderit. Demum sententiam hanc defendunt Pater Martinus del Rio in Genes. cap. 1. num. 36. & Pater Pereira lib. 7. quaestione 9. Pater Tannerus supra, licet asserat caelos natura sua non esse solidos sed fluidos, & hac ratione primo die à Deo fuisse creatos, postea verò ab eodem fuisse consolidatos, additque vix sine temeritate negari posse caelum stellarum inerrantium (quod solum nunc à recentioribus firmamentum dicitur) solidum esse.

Secunda sententia tenet caelos omnes non excepto caelo stellarum inerrantium fluidos esse. Hanc videntur docuisse non pauci ex Patribus: Iustinus ad quaestionem 39. Orthodoxorum. Eusebius Emisenus in Catena Lipomani capite 1. Genes. Gregor. Nyssenus in Hexameron. Inferunt etiam ex Chrysostomo homilia 9. in Genesim ubi stellas solum & non caelum moueri asserit. Neque eidem sententiae parum fauent Basiliius Homil. 1. Hexameron cap. 6. Accedunt Lactantius lib. 3. de falsa sapientia cap. 24. Procop. in Genesim cap. 2. Diodorus Tarfensis in Catena Lipomani relatus. Philastrus in suo catalogo Hereseon. Obseruauit insuper Naclantius in sua medulla veteres Rabbis caelos soliditatis expertes existimasse, quod vnanimes docere prisci Philosophi apud Arist. supra, Cicero 2. de Nat. Deorum, Plato in Timæo, Seneca lib. 7. naturalium quaestionum. Consentient nobilissimi scripturae interpretes Hugo Card. in caput 1. Genes. vers. 1. Carthus. ibid. vers. 12. N. Mariana vers. 12. & nouissimè N. Complutensis

Celada in commentariis Genesim iam prelo maturis. Demum densissimum Mathematicorum agmen à quo neque vnus huius temporis recedit, caelos esse fluidos acriter propugnat, neque aliter componi posse vnanimes inquit omnes huius temporis astronomi plura phenomena, quæ nouis instrumentis præcipuè tubo optico his temporibus sunt obseruata præcipuè à Tycho Brahe quem non imparem Ptolomæo nonnulli non immerito prædicant. Expendit plura ex his, quæ huius authoris pericia inuenit, assueta eruditione Nolter Eusebius in sua Philosophia lib. 6. de stellarum vita, quibus compertum esse ait caelos fluidos esse & non solidos.

Tertia sententia media inter utramque relatam asserit stellas inerrantes caelo solido infixas esse, cuius motu feruntur; errantes verò siue Planetas nullo solido corpore illas deferente in æthere fluido liberè vagari. Possent in hanc sententiam adduci non pauci ex Antiquis asserentibus stellas inerrantes fixas esse firmamento, & stellas errantes per æthera vagari, verum hi auctores tantum volunt significare Planetas nullo inter se obseruato moueri ordine, siue proprio caelo affixi simul cum illo ferantur, siue in eodem quasi natantes proprio cidentur motu. Neque ex Antiquis Patribus aut Philosophis vllus inuenitur, qui eam tradiderit, illam tamen nuper docuit Merfenius in suo singulari opere supra Genesim capite 1. vers. 8. artic. 9.

§. II.

Expediuntur fundamenta prima sententia.

Fundamenta huius sententiae è ratione petita leuissima sunt, ut postea constabit; ideo præcipuè ex autoritate petuntur.

Primo solet hæc sententia probari ex lib. Iob cap. 37. vers. 18. ubi dicitur: *Tu susin cum eo fabricatus es caelos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt.* Respondeo Nostrium Pinedam ad huc locum caelorum nomine ærem intelligere. Sed esto intelligendi sint caeli, de his prædicta verba poterunt explicari, ea ratione qua eadem de ære interpretantur Pineda, qui solidus non est, sed fluidus, ibi enim quidquid nomine caeli intelligatur, non comparatur cum ære, quia solidum sit, quatenus solidum fluido opponitur, sed quatenus æs firmum constans, & diu est perseverans. Alij apud Venerabilem N. Gasparem Sanctum in hunc locum vertunt, *quasi speculum fustum, aut quasi visio fustis*, quia videlicet in caelo tanquam in crystallo pellucida, aut in ære polito, & terso variae apparent, & elegantes species, in quo potest intelligi comparatio inter caelos & æs. Adde prædicta verba non esse Iobi, aut authoris libri sacri, sed garruli Eliud, cuius stultitiam postea Dominus reprehendit.

Eadem sententia à nonnullis probatur ex illo Isaia 51. vers. 6. *Cæli sicut fumus liquefcent, & terra sicut vestimentum atteretur.* Si ergo caeli sicut fumus liquefcent in extremo die, ante hunc diem liquidi non erant, non enim potest dici nunc liquefcere, quod immediate antea liquidum erat. Respondeo, sacrum vatem prædictis verbis intendere significare firmitatem & stabilitatem verborum Dei, & ipsius promissionum, quod præstat dicens facilius esse caelum, quod firmum & perpetuum omnes prædicant instar fumi euanescente & in nihilum redigi, terramque instar vestis conteri, quam in minimo verbum Dei deficere, iuxta illud Matthæi 24. *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non prateribunt.* Quæ verba hunc sensum hypotheticum reddunt, etiamsi caelum quod permanens, & stabile est tanquam fumus euanesceret, aut in nihilum redigeretur, & terra instar quassatæ vestis in minuculas sui partes tota redigeretur, meum verbum firmum, stabile, & inconcussum permaneret. Ita verba Isaia interpretatur Venerabilis noster Sanctius ad hunc locum. Ad rem septuaginta Isaia relata verba transferunt. *Cælum sicut fumus firmatum est.* Hoc est si cum firmitate verbi Dei caelorum firmitas comparatur, profecto hæc fumi imbecillitati similis erit, & non fumo firmiores caeli apparebunt. Neque nouum, aut rarum est in sacra pagina rerum creatarum imbecillitas fumo significari: Psalm. 36. vers. 20. *Quemadmodum deficit fumus deficient, & Psalm. 101. vers. 3. Defecerunt sicut fumus dies mei.* En quomodo Isaia verba secundum scripturæ phrasim,

phrasim, & iuxta nobilissimum illius interpretem explicetur, absque eo quod intelligatur calos in extremo die inepturos liquefcere.

8 Arguitur tertio ex ipso nomine *firmamentum* quo celi donantur, quod non solum rem stabilem & solidam, sed etiam solidam significat. Respondeo, quàm plures Doctores nomine firmamenti aërem intelligere, in quibus sunt Pater Pererius, & Pater Martinus del Rio, quos sequitur Hurtadus, subscribit Merfenus in caput. 1. Genes. vers. 8. quæstion. 7. art. 7. qui omnes imitati sunt D. Augustinum, apud quem hæc interpretatio clarissimè legitur 2. Genes. ad litteram cap. 4. ubi illi adhæret, ut laudet eum, quia eam explicationem primò inuenit. Nec efficaci ratione destituta est hæc interpretatio, firmamentum enim factum est, ut inquit sacer textus ut diuideret aquas ab aquis: ergo debet esse immediatum aquis, & aquis, quas diuidat: ergo si aquarum nomine intelligantur aquæ in parte superiori aëris existentes firmamenti nomine intelligitur aër interstitius: si verò intelligantur aquæ existentes supra cælum stellatum, nomine firmamenti non tantum debent intelligi cælum stellarum, & Planetarum celi, sed etiam aër, quia duo extrema non diuidi dicuntur per corpus tantum aliter immediatum, sed per omnia, quæ sumpta per modum vnus utriusque extremo immediata esse dicuntur, non enim in sententia quæ septem cælos seprè Planetis adscribit dicitur cælum stellatū diuidi à cælo Lunæ per cælum Saturni quod est immediatū respectu celi stellati, & mediātū respectu celi Lunæ, neque cælum Mercurij quod est immediatum respectu Lunæ, & mediātum respectu celi stellati. Sed cælum Lunæ, & cælum stellatum diuidi dicuntur per cælos sex planetarum, qui occupant totum interstitium, quod est inter Lunæ cælum, & cælum stellatum. Sed esto firmamenti nomine intelligantur solum cælum Empyreum, & Planetarum cælum, non verò aër. Respondeo, firmamentum non significare rem solidam sed expansam ad modum laminae, firmamentum enim idem est quod expansio, hæc autem in corpore fluido, & in corpore denso potest reperiri. Lege si placet Merfennium loco citato, ubi ex peritis linguæ Hebrææ probat hanc esse significationem nominis פֶּרֶקֶת *Perket*, cui respondet nomen latinum *firmamentum*.

9 Arguitur quarto: ex illo Pauli ad Hebr. 4. vers. 14. *Habemus Pontificem, qui penetravit celos.* Si ergo Christus cælos penetravit, fluidi non sunt, quia si fluidi essent, necessum non esset illos penetrasse, facile enim posset absque vlla penetratione illos pertransire, sicuti nos spatium aëre repletum excurrimus. Hæc obiectio leuissimi momenti est, verbum enim *penetrare* apud Latinos non importat necessariò penetrationem philosophicam, sed ingressum ad interiores partes corporis, quod dicitur penetratum, sic ille qui vastum mare pertransit, maria dicitur penetrasse. Demum etiam si de penetratione philosophica prædicta verba essent intelligenda, adhuc non euinceretur celos non esse fluidos, potuit enim Christus se corporibus fluidis penetrare, etiam si posset illa remouere, & absque penetratione illorum spatium percurrere, sicuti de facto voluit se penetrare coenaculi ianuis clausis, etiam si posset has aperire, & absque vlla penetratione coenaculū ingredi.

10 Leuiorem ingerunt difficultatem testimonia alia pro hac sententia adducta ex Psalm. 32. vers. 6. *Verbo Domini celi firmati sunt,* & Prouerb. 3. vers. 19. *Domini sapientia fundauit terram, stabiliiuit celos prudentia,* & ex 2. Paralipom. cap. 6. vers. 33. & 39. *firmissimum, & firmum habitaculum Dei.* Quibus testimoniis tantum significat sacer textus, celos esse constantes, firmos, nunquamque à suo munere, & repetito cursu defecturos, id enim stabilitum dicitur, quod ita est statutum, ut non possit defectus aliquis timeri, siue fluidum siue liquidum sit, quia tamen in his quæ experimur frequenter solidiora constantiora sunt, idè vulgo tantum solida apprehenduntur stabilita. Adde locum ex secundo Paralipomenon desumptum intelligendum esse de cælo Empyreo, quod specialiter dicitur Dei habitaculum, quia est propria Beatorum sedes, quæ Deo clarè viso perfruuntur.

11 Rationes, quæ pro hac sententia adduci solent leuissimæ sunt, quas nullo negotio quisque dissoluet, vnam vel alteram attingo. Arguit Tannerus saltem cælum stellatum debere esse solidum, ut supra se valeat aquas continere, quas supra celos esse ait Regius vates Psalm. 148. quæ cælo liquido non possent sustentari, & ita propria

gravitate depressæ ad proprium vsque centrum ruerent. Suppositum huius rationis dubium est, & hoc admissio ipsius discursus inefficax, & insufficiens. Suppositum est dubium, quia sunt plures scripturarum interpretes, qui negant supra celos aquas fuisse collocatas, sed tantum regionem aëris, seu ipsum aërem esse intelligendum per firmamentum, quod in scriptura aquas ab aquis diuideret dicitur. Ita tenent S. Thom. 1. p. q. 68. a. 2. & 3. Durand. in 2. dist. 14. quæst. 1. Caiet. in c. 1. Genes. Tostatus in Pollilla super Genesim P. Pererius lib. 2. in Genesim c. 1. vers. 6. P. Valent. 1. part. disp. 5. quæst. 3. Puncto 2. & plures alij. Admissio quæstionis supposito, ratio est inefficax, quia rectè potest corpus fluidum aliud supra se sustinere, videmus enim oleum aqua sustentari, & hanc semper inferiorem locum petere, illudque semper aquæ insidere. Est etiam ratio insufficiens, quia si aquæ grauitarent supra cælum stellatum, & hoc quia solidum, illas sustineret, impediretque, ne ad nos descenderent, adhuc ratio erat reddenda cur ipsæ contra propriam grauitatem toti superficiæ conuexæ globi stellati adhærent, & non hac, illacque diffloerent, globus enim quantūvis æreus tantum poterit aquas coëcere, ne petant spatium contentum intra illius concuum superficiem, non tamen illas vndeque globum ipsum circundantes, poterit continere. Dicendum ergo est supra stellatum cælum nullas exister aquas, vel si existant ibi non grauitare, quia sunt extra Lunæ concuum, & extra mundum, sicuti non grauitarent si in aliquo inani ab hoc mundo distanti collocarentur.

Arguit secundò ipse Tannerus: non sine magno strepitu stellas esse mouendas, si per corpus liquidum cicerentur, videmus enim volitantes aues proprio motu aërem quatientes non leuem sonitum edere. Talem enim sonitum non edere experientiā compertum est, nunquam enim stellas se mouentes audiuius. Respondeo, in multorum sententiā hominem existentem intra aquam nullum posse percipere sonum, quia aqua non est medium aptum ad recipiendas species soni, eademque ratione dici posse celos non esse medium aptum ut mediis illis ad nos soni species transmittantur, & ita ex defectu principij seu speciei non posse à nobis audiri sonum editum stellarum motu. Secundò posset dici celos ipsos aptos non esse ad sonum recipiendum, & ita stellarum motu hunc in illis non produci, quod non pauci affirmant de aqua elementalī, afferentes intra aquam nullum sonum produci motu piscium, saxorumque percussione, quando hæc nullo modo aëri patent. Vltimò ob nimiam distantiam excusari possemus ab stellarum strepitu audiendo. Nonnulla alia adducit Tannerus leuissimis momenti, idè illa penitus omitto.

§. III.

Expediuntur fundamenta secunda sententia.

13 **P**ater Patrum auctoritatem, quæ huic sententiæ videtur suffragari, eam validissimè propugnant quàm plures obseruationes Astronomorum, quæ difficillimè componentur, si cælum solidum esse defendatur.

14 Primò, quia Luna inæqualis apparet, multis se montibus attollens, qui ex profundis assurgunt vallibus: ergo Luna mouetur per corpus fluidum, quod possit cavitates vallium replere, aliàs vacuæ permanerent, non enim possunt corpore solido repleti. Huic argumento rectè respondet Tannerus cavitates illas posse perpetuò esse repletas corpore aliquo diaphano, quod non impediatur partes Lunæ suis cavitatibus, & protuberationibus distinctas, sicut corpus fluidum replens cavitates non impedit videri à nobis partes depressiores Lunæ eminentiores alias, ita potest dari corpus solidum perpetuò replens cavitates illas, quod visui aditum non præcludat ad omnes Lunæ partes suis positionibus distinctas percipiendas. Addit Arriaga, posse dici Lunam aëri esse immediatam, & ita posse ab hoc repleti cavitates illas, quas reddunt Lunæ partes aliis comparibus eiusdem Lunæ eminentiores.

15 Secundò, ex Cometarum aspectibus sic arguunt Astrologi. Visti sunt Plures Cometae in ipso stellarum cælo supra omnes Planetas: alij etsi non adeo eminentes supra alios Planetas: ergo cælum necessariò debet esse fluidum, ut his nouis corporibus Cometarum locum cedat, & est corruptibile, siquidem in ipso huiusmodi Cometae generantur, & corumpuntur. Ab hac secunda consequentia facile me expedio, potest enim dici Cometas non gigni cum

cum primo nobis apparent, neque corrumpi cum nostrum fugiunt obtutum, sed per motum localem nostris applicari aspectibus, & ab eisdem remoueri. Facilius se ab vtriusque illatione extricant alij, in quibus Tannerus, & Arriaga negantes Cometas aliquando gigni intra ipsos caelos, sed tantum in regione aeris, & propter nimiam distantiam nobis apparere intra ipsos caelos existentes. Facile me huic sententiae accommodarem si apud nostrum Eusebium lib. 6. suae Philosophiae cap. 8. innumeras observationes non legissem, tum antiquorum, tum recentium Astrologorum, qui vniuersim afferunt demonstrari hos Cometas intra caelos apparuisse, referuntque quam plures, quorum aliqui supra Lunam, alij supra Solem, & nonnulli supra omnes Planetas in ipso stellarum caelo refulsere. Legem placet Eusebium loco citato, ubi praedixit & iudicandum valde de hac re eruditionem inuenies, quam modo referre non vacat. Credo ergo doctissimos Astronomos, quia vnicuique in sua arte credendum est, & quia alienum ab omni ratione iudicio hominem Astrologiae principis & demonstrationibus non instructum asserere innumeros homines huius facultatis peritissimos, diuersis locis, & temporibus existentes fuisse simul deceptos, & in eundem errorem conspirasse, circa Cometarum situm, pluresque loco distitos eidem Cometae per errorem eundem locum designasse, quod credibile non est, & moraliter repugnare videtur.

16 Refert Arriaga nonnullos recentiores in Manuscriptis asserentes, Cometas fieri ex coniunctione plurium stellarum, quae separatae cerni non possunt, & coniunctae seu inter se applicatae nostris patent conspectibus, quod docet Noster Eusebius lib. 6. Philosophiae cap. 34. & apud antiquos Philosophos controuersum fuit, in quibus hunc dicendi modum Democritus, & Anaxagoras fuerunt amplexi. Addit idem Eusebius cap. 35. criminem seu caudam Cometae confici radiis solaribus, quae traiciunt spatia, quae sunt inter stellas, quae Cometae conficiunt, quia haec non sunt adeo inter se applicatae, vt omnem aditum luci Solis pracludant, sed cum aliqua distantia ipsarum inter se, quae adeo est exigua vt non possit discerni a nobis. Ad hanc rem facit Cometarum caudas semper Soli oppositas fuisse conspectas, quod si verum est aliquando fuisse aliquam Cometae caudam non Soli oppositam, sed Mercurio, aut Veneri, dicendum est tunc radios lucis, quibus Cometae cauda efficitur a Mercurio aut a Venere, cui cauda opposita iaculatur.

17 Doctrinam hanc improbabilem putat Arriaga, quia si Cometae fierent ex conuentu multarum stellarum, aliquando videretur medius Cometa in vna parte, & in altera medius alius, & postea simul vtrique medietas. Id quod Arriaga tanquam absurdum infert, de facto contigisse testantur apud Eusebium supra peritissimi Astrologi. Keplerus affirmat ex tribus Cometis, qui apparuerunt anno 1618. secundum & tertium esse partes a primo diuisas, & Eforus de alio Cometa, qui suo tempore apparuit testatur in distinctas fuisse diuisum, & Dion de alio Cometa, qui diu supra Romam refulsit, asserit in multiplicem partem fuisse diuisum, & postea euanuisse.

18 Arguit insuper Arriaga, quia corpora seu partes illae, quibus Cometa componitur, ita videntur vt plane efficiant vnum per se, & perfecte contiguum, quod regulariter fieri non posset, si Cometa fieret casuali concursu partium illuminatarum. Addit quod si Cometae fierent ex concursu diuersorum motuum in ipsis caelis non semper in eodem loco apparent. His omnibus solutionem praebet observatio Nostri Sifati peritissimi Astrologi, qui apud eundem Eusebium notasse ait instrumentis ad rem aptis in Cometa viso anno 1618. componi aliquibus stellulis aliquando pluribus, paucioribus aliquando, hodie hanc inter se distantiam habentibus, & eras minorem, aut maiorem aliam.

19 Porro si soliditas caeli defendenda sit, tutius erit asserere Cometas hos miraculose produci a Deo, qui signis his vult homines commoneri de graui damno imminenti, vt ad meliorem vitam reducantur, vel magnorum Principum mortes notas fieri, vt omnes aduertant supremas etiam hominum maiestates vna communi omnium morte, aliisque huius vitae calamitatibus, atque miseriis propulsari.

20 Tertium argumentum desumitur ex Solis maculis: Observant enim periti Mathematici, quod ipse Tannerus magna sui animi volupate tubi optici inopexisse dicit, aliquando in Sole nonnullas videri maculas, quas

Franc. de Quevedo, Philosoph. Tom. I.

efficiunt corpora propè Solem existentia exigua nullave luce ornata. Ex hac observatione duo inferunt Mathematici. Primam, caelum esse corruptibile, siquidem in illo haec noua corpora generantur, & corrumpuntur. Secundam, fluidum esse, vt cedat his corporibus denuò aduenientibus. Male haec duo simul volunt inferre Mathematici, si enim quis concederet illa corpora gigni, & produci, non teneretur concedere caelos fluidos esse propter rationem dictam, quia corpora illa producerentur ex praexistenti materia, quae antea sub forma corrupta occupabat idem spatium quod modò occupat sub forma denuò genita, & ita forma genita succedebat in spatium corruptae materiae vtrique communi inuariata, abique eo quod pars aliqua caeli a proprio remoueretur loco, vt illum cederet corpori denuò producto. Secundò si semel admittatur caelos fluidos esse, necessum non est denuò gigni corpora illa, quibus Sol maculatus esse dicitur, poterunt enim per motum localem applicari Soli eo tempore, quo iuxta illum apparent, & postea ab eodem Sole remoueri. Ceterum corpora illa non gigni cum apparere incipiunt, suadet, quia vix potest excogitari causa a qua talia corpora lucis incapacia producantur, cum vndequeque lucidissimis corporibus circumdantur. Secundò quia si haec corpora denuò producerentur, aliquando propter multitudinem, aut magnitudinem ipsorum totum solem operirent, quod nunquam contigisse experientia compertum est. Deinde possent in diuersis caeli spatiis procreari, & aliquando propè stellas inegranter procrearentur, & illas nobis absconderent, constat autem sùdo caelo nunquam stellam aliquam disparuisse. Demum dici potest nouo horum corporum accessu non probari caelos fluidos esse, quia possunt huiusmodi corpora in aliquo Epicyclo contineri, cuius motu modò infra solem existant, modò supra illum valde distantia circumagantur. Epicyclus dicitur circulus caelo inclusus, qui mouetur proprio motu distincto a motu caeli, quo continetur, sicuti moueri solet gemma in pala annuli, etiam annullo immoto.

Quantum argumentum desumitur ex stellis, quae Iouiales dicuntur, haec sunt quatuor Planetae minoris magnitudinis, qui proprio motu Iouem circumire deprehensi sunt, quod fieri non posset, si caeli solidi essent, quia non possent stellae circum Iouem moueri non disrupto caelo per quod mouentur. Idem argumentum fit de duabus aliis stellulis quae indiuiduè Saturnum comitantur, & circumstant. Responderi potest exiguos Planetas aliquo Epicyclo contineri, cuius motu circumeunt praecipuos Planetas, quos comitantur.

21 Sextum argumentum omniumque difficillimum desumitur ex aliquibus Planetis, qui iam supra solem, iam infra illum apparent, sic de Mercurio, Venere, & Marte peritissimi Mathematici obseruauerunt, qui saepe vidisse aiunt Mercurium, & Venerem supra Solem, & Martem infra ipsum. Neque huiusmodi diuersi motus nouis tantum astronomis patuere, siquidem occasionem dedere Aristoteli constituendi Solem Lunae immediatum in secundo caelo, aliisque Philosophis Anaximandro, Metrodoro, & Chio collocandi Solem in quinto caelo, & Martem in quarto, in quas sententias tam Pythagorici, quam Peripatetici, & Academici fuere diuisi nostro Eusebio teste lib. 6. suae Philosophiae cap. 7. Ex his observationibus hoc argumentum desumitur. Mercurius, cuius propria sedes est inferior sede Solis ascendit supra ipsum Solem: ergo traiecit spatium illud per quod mouetur Sol. Vel ergo pars caeli, quae occupat Solis circulum, quem traiecit Mercurius sponte locum cedit Mercurio, & sic fluida erit, vel si solida sit, Mercurius penetrat cum illa, vt illius transgrediatur spatium, aut illam disruptit, quod fieri nequit, quia duorum corporum penetrationem Philosophia non admittit, neque caeli violentam ruptionem admittit, qui illos solidos esse defendunt. Respondet Tannerus motum Mercurij & Veneris posse componi, si his Planetis distincti assignentur Epicycli in ipso Solis caelo inclusi, quorum proprio motu Solem circumueant. Circa Martem verò negat Mathematicam hypotheseos, aitque semper Sole esse eminentiorem. Ceterum cum admittat Mercurium & Venerem modò infra Solem modò supra Solem praesentari, quod Epicyclorum beneficio componit, quid refert Epicyclum alium pro Marte addere, quo in eodem caeli sole proprio motu circumagatur.

Solutio haec ex Epicyclis desumpta destruit numerum caelorum, quem adituit communis sententia illorum, qui

kk

caelos

celos admittunt distinctos, cum enim non possit dari Epicyclus communis duplici celo, Planetæ omnes, qui Epicycli beneficio Solem circumuehant, celum cum illo commune habere debent. Ob hanc rationem doctè notat Noſter Eusebius lib. 6. sup. Philosophiæ, quinque tantum stellarum sphaeras esse admittendas, si res, aut mente separentur. Prima Lunæ est tribuenda; secunda Soli, in qua Mercurius, Venus, & Mars continebuntur, quia illorum motibus cum motu Solis spatium est commune: tertia sphaera danda est Ioui, quarta Saturno: quinta stellis inerrantibus. Doctrinam hanc admittit Tannerus, qui asserit Celum solis commune esse futurum Mercurio, & Veneri, si hi Planetæ Solem circumuehant.

§. IV.

Fundamenta tertia sententia, quæstionisque resolutio.

24 Tertia sententia Planetarum celos fluidos esse dicebat & inerrantium celum solidum esse propugnabat. Prioris partis fundamenta sunt, quæ adduximus pro secunda sententia, quorum præcipua, & quæ difficultatem ingerunt tantum de errorum celis procedunt, non verò de inerrantium stellarum celo. Partis secundæ fundamentum desumitur ex testimoniis scripturæ, & Patrum, quæ absque alicuius inuidia rectè poterunt explicari de celo stellato, quod firmamentum specialiter dici solet, si prædictis testimoniis vera soliditas, quæ fluxibilitati opponitur, & non tantum corporum perseverantia, eiusque proprietatum firmitas, & constantia significetur. Demum potissimum fundamentum esse potuit: facilius omnibus posse defendi, dat enim Phænomenis, & Astronomorum rationibus id, quod immediatè possunt extorquere, videlicet celos Planetarum fluidos esse, & authoritati referuat soliditatem celi stellati, de quo & empyreo simul poterunt explicari omnia testimonia, quibus soliditas celorum firmamentive intendatur euinci.

25 Explicatis iam fundamentis omnium sententiarum, adhibitisque solutionibus, quibus argumentorum vis declinari poterit faciliè cuique erit, quam maluerit eligere. Si verò meus aperiendus est animus multum feror in sententiam, quæ stellatos celos liquidos esse defendit, vix enim astronomice observationes aliter possunt componi, & non sine multis Epicyclis, quibus soliditas celi intersecetur. Demum quia si horum ope celorum soliditatem velimus defendere, tenebimur recedere à communi sententia, quæ septem Planetis septem distinctos designat orbes, & in orbe Solis collocare Mercurium, Venerem, & Martem, quia liberum est his Planetis spatium Solis percurrere, & modò supra Solem, & modò infra eundem apparere. Quæ sententia omni authoritate destituta est, qui enim celos multiplicat, cuiusque ex septem Planetis distinctum celum designant. Tutius ergo est Planetarum celum fluidum esse cum communi sententia, hisque temporibus valde plausibili defendere, quam soliditate celi propugnata in singularem illam prolabi, quæ Lunæ, Ioui, & Saturno tres celos adscribit, aliudque Soli impertitur, quod Mercurium, Venerem, & Martem distinctis Epicyclis insidentes recipiat. Stellarum inerrantium celum fluidum etiam poterit constitui, licet enim non adeo Phænomena extorqueant, nonnulla id suadent, cū etiam in eodem celo stellæ aliæ nouæ ad tēpus apparuerint. Neque testimonia Scripturæ aut Patrum oppositum suadent, de de his enim quæ ad scripturam pertinent ostendi ex mente nobilium sacri textus interpretum, non agere de celorum soliditate, de qua præsens instituitur disputatio, sed de perseverantia, constantia, & firmitate celorum, in quo sensu sunt etiam explicanda Patrum testimonia, si aliqua sunt, quæ contra hanc sententiam pugnare videantur, adducendæque sunt alia quàm plura, quæ eam efficacius propugnant.

PUNCTUM IV.

De celorum numero, & motu.

1 Ari vnum supremum celum, quod Empyreum ob illius nimiam claritatem appellatur, quod Beatorum gloria est quasi Theatrum, & Beatorum curia, concors defendit Patrum, ac Theologorum cœtus: ita

tenent Basilii, Damasceni, D. Clemens, Theodoretus, Hilarius, Diodorus, Athanasius, Chrysostomus, & Theophylactus, Magister sentent. D. Thomas Menf. Magnus Albertus, Guilielmus, Agidius, & alij quos referunt Conimbricenses lib. 2. de celo, cap. 5. quæst. 1. Ab his omnibus sponte sua discessit Caietanus negans dari hoc celum ad illa Pauli verba 2. ad Corinth. Raptum tantum modò hominem usque ad tertium celum. Celum istud esse omnium perfectissimum suadet ex supremo loco quem obtinet, ex nimia claritate, qua pollet, ex fine in quem destinatur, videlicet ut sit proprium Christi domicilium, beatorum receptaculum, Theatrum, quo gloria Dei beatis omnibus præsentetur, & diuina essentia clarè visa frui liceat. Huiusmodi celum immobile esse testantur omnes, est enim maxima perfectio motu absoluti, sapientique beatorum statui, qui ex sua conditione ab omni mutatione liber est, & æternus. Rogabis si celum Empyreum tam eximia luce præditum est, cur à nobis non videatur. Omnis variis solutionibus, quas adducit Ricardus in 2. distinct. 2. quæst. 2. tertio principio, respondeo celum interius esse eximia luce perfusum, ex parte verò exteriori, & inferiori, quæ tetram respicit, non lucere, neque ad nos lucem iaculari, quod ex ea non sit diaphanum, sed opacum, quasi velo amictum quemadmodum in fabrica tabernaculi tertia pars, quæ Sancta Sanctorum dicebatur velo quoddam occultabatur, ne inspiceretur, ut exponit D. Thom. 1. 2. quæst. 12. art. 4. Celum hoc Ethnicis Philosophis ignotum fuit, neque de illo ratione naturali à priori, aut à posteriori potest aliquid demonstrari, quid verò de reliquis celis senserit antiquitas, & quid conuincat ratio, tractabo paucis.

Sensere nonnulli ex antiquis apud Conimbricenses supra articulo 1. vnam tantum esse sphaeram celestem, in qua stellæ fixæ eandem semper retinent positionem: planetæ verò alij aliis altiores ex vna parte ad aliam instar piscium in mari transmearent. Subscribant hodie huic sententiæ omnes, qui celum fluidum esse propugnant. Pater Hurtadus disputatione 2. sectione 1. eidem adheret, etiam si solidos esse defendat. Alij tres globos constituerunt, stellarum, Solis, & Lunæ. Quidam verò octo statuiebant, stellarum vnum, quod Aplanes, & firmamentum dicit solet, & septem alios quibus totidem insisterent Planetæ: primo Luna, secundo Mercurius, tertio Venus, quarto Sol, quinto Mars, sexto Iupiter, septimo Saturnus. Sententiam hanc tenere omnes Ægyptij, & Chaldaei, ut videre est apud Conimbricenses supra. Statutus autem est hic octonarius numerus propter distinctos motus, qui in Planetis, & in stellis fixis cernuntur. Mouentur enim Planetæ nullo inter se, neque cum stellis ordine seruato, modò enim Planetæ inter se congregiuntur, & viciniore sunt, modò dissociantur, & sunt valde distantes, modò sub hac firmamenti constellatione, modò sub illa nobis apparent.

Ex quo antiqui intulere distinctis motibus distinctos exerceri Planetas, & distinctis orbibus vehi, & propter eandem rationem distinctum orbem esse assignandum stellis inerrantibus, siquidem nulli Planetæ sunt affixæ, neque in aliqua distantia semper eadem illi correspondent, & inter se semper eandem positionis proportionem obseruant.

Stabilito iam octonario orbium celestium numero temporum progressu obseruasse Astronomos fertur celum stellarum ab Occidente in Orientem motu reuerti, toto motu ab Oriente in Occidentem, quare cum duo motus non possint eidem corpori per se competere, aliud inuentum est celum superius celo stellato, quod proprio motu celos omnes raperet, cui adscriberetur alter motus, ille videlicet, quo ab Oriente in Occidentem celestia corpora progrediuntur. Post superiores Astronomos, quibus innotuit duplex celorum motus, accessere alij in quibus Alphonsus Hispaniarum Rex, qui tertium alium motum in firmamento animaduertit, quem trepidationis motum, siue accessus, & recessus appellant, quia ex vi illius iam ad hunc polum, iam ad illud corpora celestia deflectunt. Cū verò duplex motus non posset eidem corpori attribui, neque eidem mobili conuenire, necessum fuit aliud celum institueri, cuius proprius esset hic trepidationis motus, quo raperet reliquos inferiores orbes, & primum mobile diceretur.